

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum adueniente charitate excludatur timor seruilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

in i. Metaph. feruus est, qui non causa sui operatur, sed quasi ab extrinseco motus. Quicumque autem ex amore aliquid facit, quasi ex seipso operatur, quia ex propria inclinatione mouetur ad operandum. Et ideo contra rationem feruilitatis est, quod aliquis ex amore operetur. sic ergo timor feruilitatis, in quantum feruilitatis est, charitati contrariatur. Si ergo feruilitas esset de ratione timoris feruilitatis, oporteret quod timor feruilitatis simpliciter esset malus. Sicut ad alterum simpliciter est malum, quia id, ex quo est, contrariatur charitati, & pertinet ad adulterii speciem: sed praedicta feruilitas non pertinet ad speciem timoris feruilitatis, sicut nec in formitas ad spem fidei informis. Species enim moralis habitus, uel actus ex obiecto accipitur. Obiectum autem timoris feruilitatis est pena, cui accidit quod bonum, cui contrariatur pena, ametur tamquam finis ultimus, & per consequens pena timeatur tanquam principale malum, quod non contingit in non habere charitatem. Vel quod ordinatur in Deum sicut in finem: & per consequens pena non timeatur tanquam principale malum, quod contingit in habente charitatem. Non enim tollitur species habitus per hoc, quod eius obiectum, uel finis ordinatur ad ulteriorem finem. Et ideo timor feruilitatis secundum suam substantiam bonus est, sed feruilitas eius est mala.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbum illud Aug. intelligendum est de eo, qui facit aliquid timore feruilitatis, in quantum est feruilitas, ut. non amet iustitiam, sed solum penam timeat.

AD SECVNDVM dicendum, quod timor feruilitatis secundum suam substantiam non oritur ex timore, sed eius feruilitas ex timore nascitur, in quantum homo affectum suum non uult subicere iugo iustitiae per amorem.

AD TERTIVM dicendum, quod amor mercenarius dicitur, qui Deum diligit propter bona temporalia, quod secundum se charitati contrariatur: & ideo amor mercenarius semper est malus. Sed timor feruilitatis secundum suam substantiam non importat, nisi timorem penae, siue timeatur, ut principale malum, siue non timeatur, ut principale malum.

ARTICVLVS V.

Utrum timor feruilitatis sit idem in substantia cum timore filiali.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod timor feruilitatis sit idem in substantia cum timore filiali. Ita videtur se habere timor filialis ad feruilitatem, sicut fides formata ad informem, quorum unum est cum peccato mortali, aliud uero non: sed eadem secundum substantiam est fides formata, & informis. ergo & idem est secundum substantiam timor feruilitatis, & filialis.

¶ 2. Praet. Habitus diuersificatur secundum obiecta: sed idem est obiectum timoris feruilitatis & filialis, quia utroque timore timeatur Deus, ergo idem est secundum suam substantiam timor feruilitatis, & timor filialis.

¶ 3. Praet. Sicut homo sperat in Deo, & etiam ab eo beneficia obtinere, ita etiam timet separari a Deo, & penas ab eo pati: sed eadem est spes, qua speramus in Deo, & qua speramus beneficia obtinere ab eo, ut dictum est, ergo etiam idem est timor filialis, quod unum separationem a Deo: & timor feruilitatis, quod unum ab eo puniri.

SED CONTRA est, quod August. super primam Can. Ioan. dicit, duos esse timores, unum feruilem, & alium filialem, uel castum.

RESPON. Dicendum, quod proprium obiectum

A timoris est malum: & quia actus & habitus distinguuntur secundum obiecta, ut ex supradictis patet, necesse est, quod secundum diuersitatem malorum, & timores specie differant. Differunt autem specie malum per se, quod refugit timor feruilitatis, & malum culpae, quod refugit timor filialis, ut ex supradictis patet. Unde manifestum est, quod timor feruilitatis, & filialis non sunt idem secundum substantiam, sed differunt specie.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod fides formata, & informis non differunt secundum obiectum. Vtraque enim fides & credit Deo, & credit Deum: sed differunt solum per aliquid extrinsecum, id est secundum praesentiam, & absentiam charitatis: & ideo non differunt secundum substantiam, & ideo non est similis ratio.

AD SECVNDVM dicendum, quod timor feruilitatis, & timor filialis non habent eadem habitudinem ad Deum. Nam timor feruilitatis respicit Deum, sicut principium in finem, timor autem filialis respicit Deum, non sicut principium ad finem culpae, sed potius sicut terminum, a quo refugit separari per culpam. Et ideo ex hoc obiecto, quod est Deus, non consequitur identitatem speciei: quia est motus naturales secundum habitudinem ad aliquem terminum, specie diuersificantur. Non enim idem est motus spes, qui est ab albedine, & qui est ad albedinem.

AD TERTIVM dicendum, quod spes respicit Deum, sicut principium tam respectu fructus diuinae, quam respectu cuiuscunque alterius beneficii. Non autem est sic de timore: & ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS VI.

Utrum timor feruilitatis remaneat cum charitate.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod timor feruilitatis non remaneat cum charitate. Dicit enim Aug. super I. Can. Io. quod cum cepit charitas habitare, pellit timor, qui ei preparauit locum.

¶ 2. Praet. Charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, ut dicitur Ro. 5. Sed ubi Spiritus Domini, ibi libertas, ut dicitur 2. ad Cor. 3. Cum ergo libertas excludat seruitutem, uidetur quod timor feruilitatis expellatur charitate adueniente.

¶ 3. Praet. Timor feruilitatis ex amore sui causatur, in quantum pena diminuit proprium bonum: sed amor Dei expellit amorem sui: facit enim contemnere seipsum, ut patet per auctoritatem Aug. 14. de ciuit. Dei, quod amor Dei, usque ad contemptum sui facit ciuitatem Dei. ergo uidetur, quod ueniente charitate timor feruilitatis tollatur.

SED CONTRA est, quod timor feruilitatis est donum Spiritus sancti, ut supra dictum est: sed dona Spiritus sancti non tolluntur adueniente charitate per quam Spiritus sanctus in nobis habitat. ergo adueniente charitate non tollitur timor feruilitatis.

1.2 q. 54. art. 2.

Art. 7. huius quest.

¶ Super quest. de uicinis nona. articulum sex tum.

IN AR. 4. omittit 3. 4. & 5. aduerte, quod timor feruilitatis secundum substantiam sic habet pro obiecto malum penae, ut tamen non respiciat penam secundum rationem, sed secundum rationem priuatiui boni proprii, ut sic. Et propterea malum separationis a Deo in littera attribuitur utrique timori, scilicet filiali, & feruilitatis, diuersa ratione. Nam timori casto attribuitur ex parte Dei, hoc est, in quantum homo timeat, se non uiuere Deo: maxime si quidem charitas facit hominem amare se, ut uiuat Deo. Timori uero feruilitatis ex parte boni nostri, hoc est, in quantum homo timeat tantum suo bono, scilicet esse cum Deo, priuatiui. Procedit enim ille timor ex amore sui, ut patet. Unde in littera primum explicatur dicendo, quod timor poenae includitur in charitate extimor casto: secundum autem dicendo in calore corporis, quod potest esse cum charitate.

¶ di. 34. q. 2. ar. 3. q. 1. cor. Et ueri. q. 3. 14. ar. 7. ad 2. ¶ Tract. 9. in Canon. 103. inter principium, & medium, to 9.

¶ 1.2. c. 1. in prin. to 5.

Art. 4. huius quest.

¶ 54

RESPON. Dicendum, q̄ timor seruilis ex amore sui causatur: quia est timor poenae, qui est detrimentū proprii boni. Vnde hoc modo timor poenae pot̄ stare cum charitate, sicut & amor sui. Eiusdem enim rationis est, quod homo cupiat bonum suum, & quod timeat eo priuari. Amoraū sui tripliciter se pot̄ habere ad charitatem. Vno. n. modo contrariatur charitati, secundum quod aliquis in amore proprii boni finem constituit. Alio uerō mō in charitate includitur, secundum quod hō se propter Deum, & in Deo diligit. Tertio modo a charitate quidem distinguitur, sed charitati non contrariatur, puta, cum aliquis diligit seipsum secundū rationē proprii boni, ita tamen quod in hoc proprio bono non constituat finem. Sicut etiam & ad proximum potest eē, aliqua alia specialis dilectio prater dilectionem charitatis, quae fundatur in Deo, dum proximus diligitur rōne commoditatis, consanguinitatis, uel alicuius alterius conditionis humanae, quae tamen referibilis sit ad charitatē. Sic ergo & timor poenae includitur vno modo in charitate. Nam separari a Deo est quaedam poena, quam charitas maxime refugit: unde hoc p̄tinet ad timorem castum. Alio autem mō contrariatur charitati, secundum quod aliquis refugit poenā contrariam bono suo naturali, sicut principale malū contrarium bono, quod diligitur ut finis: & sicut timor poenae non est cum charitate. Alio modo timor poenae distinguitur quidem secundum substantiam a timore casto: quia scilicet homo timet malū penale ratione separationis a Deo, sed in quantum est nociuum proprii boni: nec tamen in illo bono constituitur eius finis. unde nec illud malum formidatur tamquam principale malum. Et talis timor poenae potest esse cum charitate: sed iste timor poenae non dicitur esse seruilis, nisi quando pena formidatur sicut principale malum, ut ex dictis patet. Et ideo timor, in quantum seruilis, non manet cum charitate: sed substantia timoris seruilis cum charitate manere potest, sicut amor serui manere potest cum charitate.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod August. ibi loquitur de timore, in quantum seruilis est. Et sic procedunt aliae duae rationes.

ARTICVLVS VII.

Utrum timor sit initium sapientiae.

AD SEPTIMVM sic procedit. Videtur, quod timor non sit initium sapientiae. Initium enim est aliquid rei: sed timor non est aliquid sapientiae, quia timor est in ui appetitiua, sapientia autem est in intellectiua. ergo uidetur quod timor non sit initium sapientiae.

¶ 2 Præ. Nihil est principium sui ipsius: sed timor Dei ipse est sapientia, ut dicitur Iob. 28. ergo uidetur quod timor Dei non sit initium sapientiae.

¶ 3 Præ. Principio non est aliquid prius: sed fides precedit timorem, ergo uidetur quod timor non sit initium sapientiae.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 110. Initium sapientiae, timor Domini.

RESPON. Dicendum, quod initium sapientiae potest aliquid dici dupliciter. Vno modo, quia est initium ipsius sapientiae, quantum ad eius essentia: alio modo, quantum ad eius effectum. Sicut initium artis secundum eius essentiam, sunt principia, ex quibus procedit ars: initium autem artis secundum eius effectum est, unde incipit ars operari. Sicut si dicamus,

Art. huius
q ad 4. arg.
& ar. 4.

q. 45. ar. 6. ad
5.

quod principium artis edificatur est finis, quia ibi incipit edificator operari. Cum autem finis sit cognitio diuinorum, ut infra dicitur, consideratur a nobis & altera Philosophia. Vita nostra ad diuinam fructuonem ordinatur, sicut secundum quandam participationem naturae, quae est per gratiam, sapientiamque, non solum consideratur, ut est cognitio, sicut apud Philosophos: sed etiam ut est diuinae uitae, quae non solum dirigitur secundum rationes humanas, sed etiam secundum rationes angelicas, ut patet per Aug. 12. * de Trinit. Sic ergo sapientia secundum eius essentiam, sunt principia sapientiae, quae sunt articuli fidei: & hoc est effectum, initium sapientiae est, unde sapientia incipit operari: & hoc modo timor est initium sapientiae. Aliter tamen timor seruilis, & aliter timor castus. Timor seruilis est sicut principium extrinsecum ad sapientiam, in quantum aliquis timore peccati a peccato, & habitatur per hoc ad sapientiam effectum, secundum illud Eccl. 1. Timor Domini expellit peccatum. Timor autem castus, ut in initium sapientiae sicut primus sapientiae effectus, enim ad sapientiam pertinet, quod humanum guletur secundum rationes diuinas, hinc proprie principium, ut homo Deum reuerentur ei subiiciat. Sic enim consequenter in quantum ad Deum regulabitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ostendit, quod timor non est principium sapientiae quantum ad essentiam sapientiae.

AD SECUNDVM dicendum, quod comparatur ad totā uitam humanam per Deum regulatam, sicut radix ad arborem. Vnde Eccl. 1. Radix sapientiae est timere Dominum. mi enim illius longauit. Et ideo sicut radix dicitur esse tota arbor, ita timor dicitur esse tota sapientia, quod dicitur.

AD TERTIVM dicendum, quod fides est, alio modo fides est principium sapientiae modo timor. Vnde dicitur Eccl. 1. Timor Domini dilectionis est: initium autem fidei est timor eius.

ARTICVLVS VIII.

Utrum timor initialis differat secundum substantiam a timore filiali.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod timor initialis differat secundum substantiam a timore filiali. Timor enim filialis ex dilectione causatur: sed timor initialis est principium dilectionis secundum illud Eccl. 25. Timor Domini initium dilectionis: ergo timor initialis est alius a filiali.

¶ 2 Præ. Timor initialis timet peccatum, quae est obiectum seruilis timoris: & sic uidetur quod timor initialis sit idem cum seruilis: sed timor seruilis est alius a filiali. ergo etiam timor initialis est alius secundum substantiam a filiali.

¶ 3 Præ. Medium differat eadē ratione ab utroque extremorum: sed timor initialis est medium inter

Sicut
appet
mil ei
ca apper
ret in pro
mor p
culpe
Dei
concup
Ad te
quanti
tra pra
doctrin
men ill
est, &
quod ti
sem imp
urum
actum a
est sup
et. Præ
solius,
sentum
gument
milliar
rem. A
none fi
est timo
et in ho
dit hoc
tam hic